

Original Research

Street Harassment among Women; from Trumatic Experiences to Desensitization (Case Study: Yasuj University Student Girls)

Sayed Samad Beheshty^{*1} , Yaser Rastegar², Kheyri Hamidpoor³

¹. Assistant Professor of Sociology and Faculty Member of Yasouj University, Yasouj, Iran.
(Corresponding Author) sbeheshty@yu.ac.ir

². Assistant Professor of Sociology and Faculty Member of Hormozgan University, Hormozgan, Iran.

³. Master of Sociology, Yasouj University, Yasouj, Iran.

Background & Purpose

Street harassment as an example of discrimination and violence against women is seen in many cities of Iran. According to Gardner (1995), street harassment includes verbal and non-verbal behaviors with a sexual nature (such as insults, taunting, shouting, molesting, staring, etc.) that are usually perpetrated by strangers in public or semi-public places against women and cannot be predicted based on age, ethnicity or social class. Taunting, vagrancy, and indecent acts in public, and the like are manifestations of street harassment (Jahani and Dolatabad, 2013). Sexual harassment may be more prevalent in countries with more traditional gender role stereotypes.

As a society with deep roots of tradition and gender ideology, Iran is no exception (Lahsaei and Yousefinejad, 2011).

According to the definitions of street harassment, women in public places primarily experience most of this type of harassment, and considering the requirements of modern life and the greater presence of women in society, it is natural for them to face this issue more. Although there are no precise official statistics on the extent of street harassment faced by women, the lack of such statistics does not indicate its absence, as various researches confirm a high level of this issue (Sahabi et al., 2009; Mohseni, 2009; Heidari Chroudeh, 010). Therefore, the present research seeks to study the contexts, causes, perceptions, and consequences of street

harassment from the perspective of those involved using an interpretive approach.

Method

This research seeks to shed light on female students' experiences of street harassment and hidden layers of this social problem and uses a grounded theory approach. The interviewees were selected through the purposive sampling method, and a semi-structured interview was employed with them. Data were collected by the researcher's participation in the site and interviewing with 18 people who had experienced street harassment. The age range of the interviewees was 18 to 35 years. In addition, We have also tried to apply maximum variety in the sample by including different disciplines and levels of education (Bachelor, MA, and Ph.D.) so that each groups' perspectives are included in the coding and classification process, and the subject is examined from different dimensions. Collecting field data continued until theoretical saturation was achieved. Data analysis was performed using theoretical coding based on three stages of open, axial, and selective coding.

Results

Analysis of the data revealed that three conditions create this phenomenon: contextual conditions, causal conditions, and intervening conditions. These conditions refer to the objective and mental aspects of individuals. Characteristics of a patriarchal society were identified as the contextual conditions for street harassment. These conditions were identified in four core categories: patriarchal ideology, social learning in the vicious cycle of socialization, the inefficiency of the legal system, and gender discrimination.

Causal conditions of street harassment also include some of the behaviors perpetrated by women, such as failure to adhere to dressing rules and make-up (inappropriate clothing, excessive make-up, not adhering to society's dressing patterns, etc.) and violating taboos (rivalry with the harasser, flirting, Giving glad eye).

Intervening conditions do not directly cause women and girls to be harassed but affect the speed and extent of harassment. These conditions can be manifested in the form of the Situational factors of harassment. Situational factor is a representation of the temporal and spatial conditions and reactions of those around us. Being with others and asking them for help if necessary can help individuals create a sense of calmness.

The analysis of the interviews revealed two core categories: (1) Traumatic (negative) experiences and (2) Desensitization. Finally, a core category-"from traumatic emotional experiences to desensitization"- was obtained by combining the two categories. The girls' experience of street

harassment can be explained on a continuum; In other words, these experiences are traumatic for some people and accompanied by a bitter and negative experience, and is insignificant and ordinary for others.

One of the important issues in harassment is the reaction of women to it. Interviews with participants revealed that they usually remain more silent in the face of harassment for fear of embarrassment and the re-experiencing harassment or give implicit answers to the harasser that can have negative effects on their self-esteem and self-confidence. In such situations, women use different strategies that can be categorized into passive, active, and demonstrative strategies.

Finally, the consequences of street harassment have led to discrimination and patriarchal gender structures; In other words, the effects of this harassment restrict women at home, deprive them of many legal rights and their initiatives and opportunity for creativity and activism in the public arena. In general, the consequences of street harassment can be investigated in terms of individual, family, and social dimensions and preventive actions.

Conclusion

Although harassment and violence against women have a historical dimension, paying attention to it as a social issue is a new subject. This issue (street harassment) is viewed as a barrier to women for asserting their individual and social rights. The study of contextual variables indicates the prevalence and extensiveness of this phenomenon in society since many women and girls of different ages and various occupations and educations are coping with this problem. Because of its prevalence, most people do not consider mild harassment as street harassment and hide it by indifference denial. But social studies show that street harassment, despite its oversimplification, has different effects, including loss of personal security, reduced social participation of women, and loss of security in families. This pervasive problem negatively affects the socialization process in the long run and can cause social indifference toward street harassment. In other words, the inferior view of women, the patriarchy ideology, gender sociability, and lack of legal protections as the context of this social problem have exacerbated harassment.

This study indicates that girls show their experience of street harassment in the form of traumatic experiences and desensitization. According to the results, most girls have lost their sensitivity to violence and street harassment due to the prevalence and extensiveness of street harassment.

The present study is a part of a master's thesis in sociology, which was conducted under the supervision of supervisors and advisors (the first and the second authors) in 2019 at Yasouj University.

Funding: The authors of this study did not receive direct or indirect funding for its writing.

Conflict of interest: The authors declare that there is no conflict of interest

Acknowledgments: Researchers appreciate all the female students who helped us in this research by their participation in the research.

References

- Jahani Dolatabad, E. (2013). Street harassment, a new form of aggression. *East Tehran Police Knowledge Quarterly*, 1(1), 23-46.
- Heydari Charvadeh, M. (2010). Violence against women, a sociological study of victim's role in escalating the situation. *Journal of Social Problems of Iran*, 1(2), 55-79.
- Sahabi, J., Faizi, A., & Samadi Beghejan, J. (2009). A survey of the impacts of social components on social security in Sanandaj city. *Journal of Social Sciences*, 3(3), 185-182.
- Lahsaeizade, Abdellah; Yousefinejad, Elham (2010). The relationship between acceptance of gender norms and the experience of street harassment: a case study of female students at Shiraz University. *Sociology*, 5(2), 147-133.
- Mohseni, R. (2009). The priorities of urban problems and pathos in Iran (a case study of Gorgan city). *Social Sciences Bulletin*, 3(3), 23-42.

مزاحمت خیابانی در میان زنان؛ از تجربه‌های تروماتیک تا حساسیت‌زدایی

سید صمد بهشتی^۱ ID، یاسر رستگار^۲، خیری حمیدپور^۳

چکیده

مزاحمت‌های خیابانی در عصر کنونی یکی از معضلات موجود در جامعه است. به نحوی که این مسئله یکی از اشکال ممنوع تبعیض جنسی علیه زنان است که عرصه عمومی را به محیطی ناامن و نامطلوب برای فعالیت اجتماعی آنان تبدیل می‌کند. این پژوهش به دنبال شناسایی دلایل و زمینه‌های تجربه زنان از مزاحمت خیابانی است. میدان مطالعه، شهر یاسوج بوده است. مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر ۱۸ نفر از دختران دانشجوی دانشگاه یاسوج بوده‌اند که به صورت نیمه‌ساختاریافته با آنها مصاحبه‌شده و سپس داده‌های حاصل از آن با استفاده از کدگذاری سه‌مرحله‌ای باز، محوری و گزینشی تحلیل شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که شرایط زمینه‌ای، ویژگی‌های جامعه مردسالار است که فرد با زندگی در جامعه با آن درگیر است. عدم رعایت ضوابط پوشش و آرایش و تابوشکنی، شرایط علی را به وجود می‌آورد که باعث بازخواست تابوشکنی زنان می‌شود. مقوله‌ی هسته‌ی پژوهش نیز «از تجربه احساسی تروماتیک تا حساسیت‌زدایی» است؛ بدین ترتیب تجربه دختران از مزاحمت خیابانی بر روی یک پیوستار قابل توضیح است، به عبارتی برای برخی تجربه‌ای تروماتیک با ترسهای ویرانگر و برای برخی دیگر امری عادی، پیش‌پاافتاده و بی‌اهمیت است.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۰۹
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۰۲

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

واژگان کلیدی

مزاحمت خیابانی، زنان، نظریه زمینه‌ای، یاسوج

ارجاع به مقاله:

بهشتی، سید صمد، رستگار، یاسر، حمیدپور، خیری. (۱۴۰۰). مزاحمت خیابانی در میان زنان؛ از تجربه‌های تروماتیک تا حساسیت‌زدایی. مطالعات زن و خانواده، ۹(۱)، ۷۸-۱۰۰. doi: 10.22051/JWFS.2020.31997.2464

مقدمه

یکی از بحران‌های کنونی اجتماع بشری، گسترش غیرقابل انکار خشونت علیه زنان است. بدرفتاری با زنان، در همه کشورهای جهان مسئله‌ای کاملاً عمومی و دارای نتایج وخیمی است. این مسئله در سراسر جهان سلامت روحی و جسمی زنان را به مخاطره انداخته و سبب نقض گسترده حقوق این بخش از جامعه بشری گردیده است (شادمانی، ۱۳۹۶: ۶۱). اعمال خشونت علیه زنان و بدرفتاری با آنها از رایج‌ترین جرائم اجتماعی و از عریان‌ترین جلوه‌های مردسالاری در جهان امروز است که در تمام ملیتها، طبقات و گروه‌های اجتماعی به چشم می‌خورد (سام‌گیس، ۱۳۷۷: ۵).

طبق تعریف گاردنر (۱۹۹۵) مزاحمت‌های خیابانی، رفتارهای کلامی و غیرکلامی دارای ماهیت جنسی (مانند توهین کردن، کنایه زدن، فریاد کشیدن، نوازش کردن، خیره شدن و ...) را شامل می‌شود که معمولاً توسط مردهای غریبه در مکان‌های عمومی یا نیمه‌عمومی نسبت به زنان اعمال می‌شود و نمی‌توان آن‌ها را براساس سن، قومیت یا طبقه اجتماعی پیش‌بینی کرد. متلک‌پرانی، ولگردی، تنه‌زنی و اعمال غیراخلاقی در مجامع عمومی و نظایر آن به طور لفظی و غیرلفظی از مظاهر مزاحمت‌های خیابانی است (جهانی دولت آباد، ۱۳۹۲: ۲۴).

مزاحمت جنسی ممکن است در کشورهایی که رویکرد نقش جنسیتی سنتی تری دارند، بیشتر باشد. جامعه ایرانی نیز به عنوان جامعه‌ای که سنت و ایدئولوژی جنسیتی ریشه‌های عمیقی در آن دارند، از این قاعده مستثنی نیست (لهسایی و یوسفی نژاد، ۲۰۱۱: ۱۳۴).

البته هیچ آمار رسمی دقیقی از حجم و تعداد مزاحمت‌هایی که زنان در خیابان‌ها با آن مواجه می‌شوند وجود ندارد، اما نبود این آمار دلیلی بر کتمان ماجرا نیست. در انواع مزاحمت‌ها، حتی از حقوق شهروندان ضایع می‌شود، اما در بسیاری از موارد، نه کار به دادگاه و تنبیه مزاحم می‌کشد و نه فرهنگ‌سازی گسترده‌ای برای کاهش بار مزاحمت‌ها اندیشیده شده است. (جهانی دولت آباد، ۱۳۹۲: ۲۴).

پژوهش‌های انجام شده در برخی از شهرهای کشور حاکی از شیوع مزاحمت‌های خیابانی است. به عنوان مثال، در شهر سنندج و در بین افراد با خاستگاه روستایی، ۷۵ درصد پاسخ‌گویان اظهار داشته‌اند که در موارد بسیاری شاهد شنیدن متلک‌های رکیک و حرف‌های زشت و رفتارهای غیر عادی نسبت به زنان و به ویژه دختران بوده‌اند (سحابی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۶۶). هم‌چنین در پژوهشی در بین شهروندان شهر گرگان، ۳۶ درصد از جمعیت نمونه، مزاحمت‌های خیابانی را در بین آسیب‌های اجتماعی شهر گرگان، در سطح شدید گزارش کرده‌اند (محسنی، ۱۳۸۸: ۳۲). نتایج تحقیقی در شهر مشهد، مزاحمت از طریق وسایل نقلیه، زل زدن و خیره شدن و متلک پرانی را از اشکال رایج رفتارهای خشونت آمیز می‌داند که بیش از دو سوم زنان دختران در طول دوره بررسی لاقلاً یک بار آن را تجربه کرده‌اند (حیدری چروده، ۱۳۸۹: ۵۵). نتایج حاکی از آنست که یکی از مسائل زنان، کمبود امنیت است و این باعث محدودتر شدن فعالیت زنان در محیط‌های عمومی شده است.

مزاحمت خیابانی به مثابه پدیده‌ای قابل تأمل، مشحون از احساسات، دردها، رنج‌ها و صداهاى ناشنیده است و عموم پژوهش‌های انجام گرفته نیز برون‌نگرانه بوده و ادراک و تجربه بلافصل زنان از این پدیده را نادیده گرفته‌اند. لذا مطالعه حاضر درصدد است تا از نقطه‌نظر افراد درگیر و با اتخاذ یک رویکرد تفسیری زمینه‌ها، دلایل، ادراکات و پیامدهای آزار خیابانی را مورد واکاوی قرار داده و مشخص کند استراتژی‌های زنان در برخورد با این پدیده چه پیامدهایی برای آن‌ها دارد.

مروری بر پیشینه تحقیق

شوشتری (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان «بررسی جامعه‌شناختی مزاحمت‌های خیابانی علیه زنان در شهر تهران» به روش کیفی انجام داده است. این پدیده منجر به انزوای اجتماعی زنان، ایجاد خودپنداره منفی در آنان، تغییرات شخصیتی و ابتلای آنها به اختلال‌های استرسی می‌باشد.

لطفی خاچکی (۱۳۹۴) با روش کمی، پژوهشی با عنوان «رابطه خودسرزندی با واکنش فعالانه به مزاحمت‌های خیابانی در میان دانشجویان دختر دانشگاه مازندران» انجام داده‌اند. این پژوهش حاکی از آن است که ۲۹/۷ درصد از پاسخگویان حداقل گاهی اوقات خود را به خاطر مزاحمت‌هایی که برای آنان اتفاق می‌افتد، مقصر قلمداد می‌کنند و ۶۶/۷ درصد پاسخ‌گویان اکثر اوقات در واکنش به مزاحمت‌های خیابانی به سرعت محل را ترک می‌کنند.

عابدینی (۱۳۹۴) در پژوهشی به این نتیجه رسید که عواملی مانند عدم وجود قوانین حمایتی در رابطه با زنان خشونت‌دیده، مشکلات اقتصادی، اعتیاد، فضاهای نامناسب شهری و آموزش از جمله زمینه‌های تأثیرگذار بر پدیده آزار خیابانی هستند.

ایمان و همکاران (۱۳۹۰) با مطالعه «تجربه دختران دانشجو درباره مزاحمت‌ها و واکنش به آن» به این نتیجه رسیدند که بیشتر پاسخ‌گویان (حدود ۷۰ درصد) به مزاحمت‌ها پاسخ منفعلانه می‌دهند.

لهسایی‌زاده و یوسفی (۲۰۱۱) با روش تلفیقی «رابطه بین پذیرش هنجارهای جنسیتی و تجربه مزاحمت‌های خیابانی» را بررسی کردند و یافتند که نوع پوشش، نوع آرایش به عنوان ۲ شاخص پذیرش هنجارهای جنسیتی بیشتر تأثیر را بر میزان تجربه مزاحمت خیابانی دارند.

مسن - بیش و زمپی^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی این مقاله بیان می‌کند که زنان مسلمان در معرض تهدیدات کلامی و فیزیکی آسیب‌پذیر می‌باشند که می‌تواند به دلیل ماهیت غم‌انگیز و اسلام‌گرایی باشد. این مطالعه کیفی نشان می‌دهد که آزار و اذیت خیابانی می‌تواند یک محیط خصمانه برای زنان مسلمان را به وجود آورد که می‌تواند یک اثر تروریستی داشته باشد و هم‌چنان می‌تواند باعث محدود کردن مشارکت کامل آنها در حوزه عمومی شود.

^۱. Hannah Mason-Bish & Irene Zempi

در یک مطالعه کیفی که توسط دیلون و بکایا^۱ (۲۰۱۴) یافته‌ها نشان داد که آزار و اذیت خیابانی اغلب در روز و نقاط شلوغ و پرجمعیت مانند وسایل نقلیه عمومی، مترو... رخ می‌دهد. سطح بالای آزار و اذیت به عواملی مانند بی‌تفاوتی پلیس، اجرای ضعیف قانون، مفاهیم سرکوب‌گرانه نسبت به زنان مرتبط است. بیشتر شرکت‌کنندگان در این تحقیق بیان کرده‌اند که به دلیل آزار و اذیت خیابانی حضور خود را فضای عمومی محدود کرده‌اند. طبق نتیجه تحقیق، بیشترین واکنش زنان به این مزاحمت‌ها سکوت و بعد از آن ترس، خشم و دفاع از خود در مقابل مزاحمین بوده است.

لیونگستون^۲ و همکاران (۲۰۱۳) در یک مطالعه کیفی گزارش کرده‌اند که مزاحمت خیابانی بارها برای آنان اتفاق افتاده است. انواع مزاحمت‌های گزارش شده شامل ۵۷ درصد کلامی، ۲۹ درصد لمس فیزیکی، ۱۲ درصد لمس بدن و ۴ درصد رفتارهای غیرکلامی بوده است.

در کنار تحقیقات مذکور هدف این تحقیق این است که بتوان مفاهیم و مقولات کشف شده که حاصل از معناکاو و موضع‌گیری کنش‌گران نسبت به پدید مزاحمت خیابانی را در یک ارتباط منسجم قرار داد، امری که قطعاً می‌تواند درک عمیق‌تری نسبت به این موضوع نشان دهد.

چارچوب مفهومی

در مطالعات کیفی معمولاً به دلیل اکتشافی بودن تحقیق، از ادبیات نظری خاصی پیروی نمی‌شود و فرضیه‌های خاصی وجود ندارد، بلکه در فرآیند تحقیق و از درون مصاحبه‌ها می‌توان به فرضیه‌هایی دست پیدا کرد. فقدان فرضیه‌های خاص و مشخص در ابتدای تحقیق به معنای فقدان دغدغه‌ی نظری نیست (صادقی فسائی و رجب لاریجانی، ۱۳۸۹: ۱۱۴).

در اینجا به بیان رویکردها و نظریه‌هایی می‌پردازیم که به نظر می‌رسد با موضوع مورد مطالعه بیشتر هم‌خوانی دارد.

نظریه جامعه‌پذیری جنسیتی

جامعه‌پذیری جنسیتی به معنای آموختن و درونی کردن رفتارهایی است که جامعه براساس جنس بیولوژیک فرد اعم از زن یا مرد از او انتظار دارد و برای وی مناسب می‌داند. باتلر در کتاب درسر جنسیت این دیدگاه را که تفاوت‌های جنسیتی ریشه در ماهیت زیست‌شناختی و روان‌شناختی ما دارد رد می‌کند و اذعان می‌دارد که این تفاوت‌ها در اثر اعمال اجتماعی تصادفی به وجود آمده‌اند و بنابراین می‌تواند به گونه‌ای دیگر بازسازی شود. باتلر پیشنهاد می‌کند که جنسیت به طور اجتماعی ساخته می‌شود و تفاوت در شیوه رفتار زنان و مردان به علت تفاوت در جامعه‌پذیری جنسیتی است.

¹. Dhillon & Bakaya

². Livingeston

جامعه‌پذیری معمولاً در رابطه با کودکان به کار می‌رود ولی نباید فراموش شود که به راستی جامعه‌پذیری ما هرگز پایان نمی‌پذیرد، حتی به عنوان افرادی بزرگسال رفتار ما همواره به وسیله فشارها و انتظارات اجتماعی متعادل می‌شود (بار، ۱۳۸۳: ۵۹).

نظریه یادگیری اجتماعی

این نظریه توسط آلبرت باندورا به شهرت رسیده است. وی مدعی است غالب رفتارهای انسان از طریق مشاهده و در خلال فرآیند الگوسازی فراگرفته می‌شود. اصول کلی نظریه وی به شرح زیر است:

- ۱- اشخاص می‌توانند از طریق مشاهده، رفتار دیگران و نتایج آن رفتارها را یاد بگیرند.
- ۲- یادگیری می‌تواند بدون تغییری در رفتار صورت پذیرد.
- ۳- فرآیندها شناختی در یادگیری نقش دارند اما کاملاً مسئول یادگیری نیستند.
- ۴- تقویت، در یادگیری نقشی ایفا می‌کند، اما کاملاً مسئول یادگیری نیستند.
- ۵- نظریه یادگیری اجتماعی می‌تواند به عنوان پلی بین نظریه‌های رفتاری و شناختی یادگیری در نظر گرفته شود (رفیعی، ۱۳۸۲: ۵۳).

«نظریه یادگیری می‌گوید افراد رفتارهای خشن را با مشاهده یاد می‌گیرند و اگر این گونه رفتارها تنبیه نشود و برعکس مورد تشویق واقع شود تقویت می‌گردد و ادامه می‌یابد». (باندورا، ۱۳۷۲: ۲۵-۲۴). بنابراین فرهنگ خشونت علیه زنان و انجام مزاحمت‌های خیابانی توسط مردان آموخته می‌شود و واکنش افراطی به این مزاحمت‌ها نیز ممکن است تحت تأثیر فرآیندهای تقلید و یادگیری صورت پذیرد.

نظریه کلیشه‌های جنسیتی

کلیشه‌های جنسیتی، تصویر ذهنی یکنواخت و قالب‌بندی شده‌ای از رفتارهای خاص مربوط به زنان و مردان را بدون آن‌که مورد بررسی و آزمون قرار گرفته باشند، ارائه می‌دهد. کلیشه‌سازی از طرفی خصوصیات و توانایی‌هایی را به زنان اختصاص می‌دهد که در مردان از آنها نشانه‌ای نیست و از طرف دیگر، توانایی‌ها و خصوصیات را به مردان نسبت می‌دهد که زنان از آن بی‌بهره هستند (صادقی فسایی و کریمی، ۱۳۸۴: ۶۸).

کلیشه‌های جنسیتی، متأثر از هنجارها، ارزش‌ها، باورها و نگرش‌های اجتماعی است که ویژگی‌های زنان و مردان را در جامعه مشخص می‌کند. با توجه به ویژگی‌های جوامع امروزی و با توجه به کلیه امکاناتی که برای هر فرد از جامعه وجود دارد، قرار دادن افراد در قالب‌هایی از پیش ساخته شده، مانعی برای رد و تکامل فردی در نظر گرفته می‌شود (سفیری و منصوریان راوندی، ۱۳۹۴: ۴۲).

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر با استفاده از روش‌شناسی نظریه زمینه‌ای به دنبال شناسایی زمینه‌ها، دلایل و تجربه زنان از مزاحمت خیابانی است. با توجه به ماهیت موضوع بررسی شده و سؤالات تحقیق، تلاش شد تا با

رویکردی اکتشافی تجربه زنان از مزاحمت خیابانی، شناسایی و لایه‌های پنهان این معضل اجتماعی آشکار شود. مصاحبه‌شوندگان با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و مصاحبه‌ی نیمه‌ساختاریافته با آن‌ها انجام شد. داده‌ها با حضور محقق در میدان تحقیق و مصاحبه با ۱۸ دختر ۱۸ تا ۳۵ ساله که تجربه مزاحمت خیابانی داشتند گردآوری شده است. جمع‌آوری داده‌های میدانی تا اشباع نظری ادامه یافت. برای تحلیل داده‌ها نیز از کدگذاری نظری که مبتنی بر سه مرحله‌ی باز، محوری و گزینشی است، استفاده شد.

جدول ۱. لیست کامل مصاحبه‌شوندگان

نام	سن	مقطع تحصیلی	رشته	شهر	وضعیت ظاهری	تحصیلات والدین	
						پدر	مادر
حلیمه	۲۸	ارشد	تاریخ	لیکک	چادری، کاملاً با حجاب	ابتدایی	بیسواد
مهسا	۲۴	ارشد	مهندسی مکانیک	چهرم (فارس)	مانتویی، آرایش کرده (فشن)	لیسانس	دیپلم
سعیده	۲۷	ارشد	تحقیقات آموزشی	دهدشت (کهگیلویه و بویر احمد)	چادری، کاملاً با حجاب	لیسانس	دیپلم
فرشته	۲۲	کارشناسی	فیزیک	گجساران (کهگیلویه و بویر احمد)	مانتویی و آرایش ملایم	سیکل	ابتدایی
سمیه	۳۲	ارشد	آمار	گتوند (خوزستان)	چادری، کاملاً حجاب	بیسواد	بیسواد
فاطمه	۲۴	ارشد	کشاورزی	منوجان (کرمان)	مانتویی و بدون آرایش	ابتدایی	بیسواد
سمیرا	۲۲	کارشناسی	مهندسی برق	تهران	مانتویی (فشن)	لیسانس	لیسانس
ساغر	۲۰	کارشناسی	زبان انگلیسی	اهواز	مانتویی، آرایش کرده	دیپلم	دیپلم
زهرا	۱۹	کارشناسی	مهندسی عمران	کردستان	مانتویی، بدون آرایش	لیسانس	فوق لیسانی
مریم	۲۱	کارشناسی	کشاورزی	مروودشت (فارس)	چادری	لیسانس	دیپلم
لیلا	۲۰	کارشناسی	ادبیات فارسی	بوشهر	مانتویی و آرایش کرده	دیپلم	دیپلم
سیما	۳۳	دکتری	کشاورزی	شیراز	چادری	لیسانس	دیپلم
سارا	۲۳	ارشد	علوم سیاسی	کازرون (فارس)	مانتویی، بدون آرایش	بیسواد	بیسواد
نگین	۲۴	ارشد	فیتوشیمی	اصفهان	مانتویی، بدون آرایش	لیسانس	دیپلم
زینب	۲۷	دکتری	شیمی	اصفهان	مانتویی و آرایش کرده	فوق لیسانس	فوق لیسانس
نازنین	۲۳	کارشناسی	فقه و حقوق	دهدشت	مانتویی (فشن)	دیپلم	دیپلم

نام	سن	مقطع تحصیلی	رشته	شهر	وضعیت ظاهری	تحصیلات والدین	
						پدر	مادر
شکوفه	۲۹	دکتری	مکانیک	گجساران	مانتویی و بدون آرایش	دیپلم	ابتدایی
نسیم	۲۰	کارشناسی	مهندسی مواد	ایلام	مانتویی (فشن)	فوق دیپلم	دیپلم

یافته‌های تحقیق

برای پاسخ به سؤالات تحقیق، ابتدا کدگذاری سه مرحله‌ای مرسوم در نظریه زمینه‌ای انجام شد و از مفاهیم، مقولات محوری و هسته‌ای به دست آمد. در ادامه به صورت مبسوط روند تحلیل را توضیح می‌دهیم.

۱. شرایط و زمینه‌های ایجاد مزاحمت

سه نوع شرایط و بسترهای اجتماعی باعث ایجاد این پدیده می‌شود: شرایط زمینه‌ای، شرایط علی و شرایط مداخله‌گر. این شرایط ناظر بر جنبه‌های عینی و ذهنی افراد است. ۱/۱. شرایط زمینه‌ای ایجاد مزاحمت خیابانی: ویژگی‌های جامعه مردسالار منظور از شرایط زمینه‌ای، شرایط ازپیش موجودی است که می‌تواند در نزد افراد مختلف (هم زنانی که مورد مزاحمت خیابانی قرار می‌گیرند و هم زنانی که مورد مزاحمت قرار نمی‌گیرند) وجود داشته باشد. این شرایط ذیل عنوان ویژگی‌های جامع مردسالار مقوله‌بندی شده‌اند. در حقیقت یکی از مهم‌ترین زمینه‌هایی که بستر اولیه ایجاد مزاحمت را فراهم می‌کند، ویژگی جامعه مردسالار است. این شرایط بخش زیادی از دغدغه‌های افراد جامعه را می‌تواند بازگو کند. این شرایط در قالب چهار مقوله محوری جزء شرایط زمینه‌ای شناسایی شد. چهار مقوله محوری عبارتند از: ایدئولوژی مردسالار، یادگیری اجتماعی در چرخه معیوب اجتماعی شدن، ناکارآمدی دستگاه حقوقی، تبعیض جنسی.

جدول ۲. شرایط زمینه‌ای ایجاد مزاحمت

مقوله	مقوله محوری	مفاهیم
گزینه‌ی ۱	ایدئولوژی مردسالارانه	پذیرش ارزش‌های مردسالارانه، پایبندی به نقش‌های جنسیتی، فرادستی مردان، فرودستی زنان، پذیرش کلیشه‌های جنسیتی، نشان دادن قدرت مردانه
	یادگیری اجتماعی چرخه معیوب اجتماعی شدن	جامعه‌پذیری جنسیتی، فرهنگ جنسیتی و لذت بردن مردان، مشاهده و تقلید از رفتار اعضای خانواده، مشاهده و تقلید از رفتار همسالان
	ناکارآمدی دستگاه حقوقی	عدم حمایت قانونی، بی‌اعتمادی نسبت به قانونگذاری، ناکارآمدی دانستن پلیس، بی‌اعتمادی نسبت به گزارش دادن بی‌قدرتی زنان در فضای عمومی
	تبعیض جنسیتی	کم ارزش تلقی کردن زنان، بی‌توجهی به نقش زنان در جامعه

نسیم ۲۰ ساله در مورد اینکه که وقت‌هایی که مورد مزاحمت قرار می‌گیرد چقدر خودش را مقصر می‌داند؟ می‌گوید:

«من اصلاً مقصر نیستم منی که دارم زندگی می‌کنم، راه خودمو میرم حالا هر تیپ و قیافه ای دارم انتخاب منه چرا باید مردم به خودشون اجازه بدن که بهم بی حرمتی کنن، اذیت کنن با روح و روانم بازی کنن، به چه حقی؟ چرا جامعه من کاری نمی‌کنه، چرا مردها اینقد آزادان که جرئت هر کاری به خودشون میدن».

در مورد چرخه معیوب اجتماعی شدن و رفتارها و باورهایی که از ابتدای کودکی در وجود افراد نهادینه می‌شود که افراد به جای شناخت دقیق علل، احساس ناامنی را در عواملی قرار می‌دهند که معمولاً با رفتار نامناسب خود دختران علت‌یابی می‌شود. نمونه‌هایی از این باورها از زبان سیما ۳۳ ساله بیان می‌شود:

«ما دخترا و زنها طوری یاد گرفتیم و بهمون تلقین شده که وقتی مورد آزار و اذیت قرار می‌گیریم اول از همه به رفتار خودمون فکر کنیم که چیکار کردیم که طرف به خودش اجازه داده ما رو اذیت کنه، من خودم وقتایی که هیچ رفتار نامناسبی انجام ندادم خودم رو مقصر میدونستم و همش فکر می‌کردم کدوم رفتارم نامناسب بوده ولی بعد متوجه میشم من هیچ تقصیری نداشتم و اون پسری که بی جهت برام مزاحمت ایجاد کرده اون مقصره».

۲/۱. شرایط علی ایجاد مزاحمت

شرایط علی مزاحمت خیابانی، شرایطی است که ارتباط مستقیم و بی‌واسطه‌ای برای ایجاد مزاحمت‌های خیابانی برای دختران به وجود می‌آورد و فرد با قرار گرفتن در این شرایط به احتمال زیاد مورد مزاحمت مردان قرار می‌گیرد. به محض این‌که زنان رفتارها و انتخاب‌های تابوشکنانه و خلاف عرف داشته باشند بلافاصله به شیوه‌های مختلف بازخواست می‌شوند و این بازخواست می‌تواند در شکل‌های مختلف اتفاق افتد که در عرصه عمومی نیز به شکل آزار جنسی از سوی مردان انجام می‌شود.

جدول ۳. شرایط علی ایجاد مزاحمت

مفهوم	مقوله محوری	مقوله گزینشی
نامناسب بودن پوشش، آرایش زیاد، عدم انطباق با الگوهای پوششی جامعه	عدم رعایت ضوابط پوشش و آرایش	بازخواست تابوشکنی
سر به سر مزاحم، دلبری کردن، خندیدن در برابر متلک فرد مزاحم، جلب توجه	تابوشکنی	

الف. عدم رعایت ضوابط پوشش و آرایش

گاهی اوقات پوشش نامناسب، نحوه آرایش و رفتار برخی از زنان به صورتی است که مردان این اجازه را به خود می‌دهند، که برای آنها مزاحمت ایجاد کنند. همان‌گونه که از مصاحبه برخی از مصاحبه‌شوندگان این مطلب برداشت می‌شود که نوع پوشش و آرایش زیاد باعث شده که مورد مزاحمت از سوی مردان قرار گیرند. البته باید این مطلب را نیز خاطر‌ظنشان کنیم که اگر چه پوشش و رفتار زنان در کنترل کردن مزاحمت-

های خیابانی تاثیرگذار است، نباید فراموش کرد که تقریباً همه زنان در هر موقعیت سنی و با هر نوع حجاب و پوشش و با هر ترکیب ظاهر و چهره با مزاحمت‌های جنسی روبه‌رو می‌شوند. در این رابطه نگین ۲۴ ساله می‌گوید:

«با اینکه به پوشش ساده داشتم و از نظر خودم خیلی ساده بود خیلی اذیت شدم چون اینجا به شهر کوچیکه و به فرهنگ سنتی داره شاید از نظر اونا لباس من جلب توجه کنه. حتی دوستای یاسوجیم میگن تو تیپت مناسب اینجا نیست درسته جلف نیست ولی هر چی باشه مردم اینجا نمی‌پسندن».

ب. تابوشکنی

تابوشکنی زمانی رخ می‌دهد که فرد آن دسته از رفتارها، گفتارها یا امور اجتماعی که بر طبق رسم و آیین یا مذهب، ممنوع و نکوهش‌پذیر است و در جامعه ممنوع و تابو اعلام کرده‌اند، نادیده گرفته، آن کار را انجام می‌دهد و طبق صحبت‌های مصاحبه‌شوندگان تابوشکنی باعث ایجاد مزاحمت خیابانی برای زنان شده است.

گاهی اوقات افراد علی‌رغم توصیه‌ها و آموزه‌های فرهنگی و عرف جامعه رفتارها و کارهایی را صرفاً برای خوش‌آمد و تأیید مردان انجام می‌دهند و کاری به عرف جامعه ندارند و باعث می‌شود برخی اوقات مورد مزاحمت از سوی مردان نیز قرار گیرند. ساغر ۲۲ ساله می‌گوید:

«یه جمع پسر و نه وایساده بودن از یکیش خوشم اومد عمداً خودم رو بهش نزدیک کردم و جوری رفتار کردم که توجهش نسبت به من جلب شه ولی بی‌اهمیت رد شد دوستش که متوجه من شد عمداً دنبالم اومد و شروع کرد به مسخره کردن من».

۱/۳. شرایط مداخله‌گر

این‌گونه مسائل صرفاً باعث ایجاد مزاحمت برای زنان و دختران نمی‌شود بلکه بر سرعت و میزان مزاحمت اثر می‌گذارد که می‌تواند به شکل موقعیت‌مندی مزاحمت نمود یابد. موقعیت‌مندی بازنمای شرایط زمانی و مکانی و واکنش اطرافیان است، بودن در کنار دیگران و در صورت لزوم کمک خواستن از آنها، می‌تواند به انسان‌ها در ایجاد یک حس توأم با آرامش کمک کند.

جدول ۴. شرایط مداخله‌گر ایجاد مزاحمت

مفهوم	مقوله محوری	مقوله گزینشی
خیابان تاریک و خلوت - نبود پلیس و حراست - تنها بودن - دیر وقت بیرون رفتن - غریبه بودن	خصائص زمانی - مکانی	موقعیت مندی مزاحمت
بی تفاوتی رهگذران - ترسیدن و وارد نشدن در ماجرا	واکنش اطرافیان	

موقعیت مندی مزاحمت خیابانی بدین معناست که آزار جنسی بسته به زمان‌ها و مکان‌های مختلف، کم و زیاد شده و تجربه‌های عملی مشارکت‌کنندگان حکایت از این امر دارد که این نوع خشونت در زمان‌ها و مکان‌هایی تشدید شده و یا کمتر رخ می‌دهد.

نگین ۲۴ ساله به نبود پلیس (امنیت) اشاره می‌کند که باعث شده مزاحمین این جسارت را در نبود پلیس پیدا کرده، برای زنان ایجاد مزاحمت کنند.

«تو خیابون پاسداران و حتی همین گلستان‌ها همیشه خلوته پلیس هیچوقت نیست و بیشتر وقتا که از اینجا رد میشیم اذیتمون میکنن».

۲. از تجربه‌های احساسی تروماتیک تا حساسیت زدایی

در بررسی صحبت‌های مشارکت‌کنندگانی که مورد مزاحمت خیابانی قرار گرفته بودند، دو مقوله محوری به دست آمد که عبارتند از: ۱- تجربه‌های تروماتیک (منفی) ۲- حساسیت زدایی. در نهایت از ترکیب این دو مقوله یک مقوله هسته به دست آمد با عنوان «از تجربه‌های احساسی تروماتیک تا حساسیت زدایی». تجربه دختران از مزاحمت خیابانی بر روی یک پیوستار قابل توضیح است، به عبارتی برای برخی تروماتیک و همراه با تجربه تلخ و منفی است و برای برخی بی‌اهمیت و عادی است.

جدول ۵. کدگذاری نظری تجربه زنان از مزاحمت خیابانی

مقوله گزینشی	مقوله محوری	مفهوم
از تجربه‌های احساسی تروماتیک تا حساسیت زدایی	تجربه‌های تروماتیک	ترس از آسیب- احساس شرم و خجالت- ترسیدن و دست و پا گم کردن- ناتوان انگاری خویشتن-دزدیده شدن و به دنبال آن تجاوز
	حساسیت زدایی	بی ارزش انگاری اظهارات خیابانی- عادی شدن اظهارات خیابانی- برداشت طنزگونه

۲/۱. تجربه‌های تروماتیک

تجربه تروماتیک، تجربه‌ای است که در اثر یک اتفاق سخت، که اغلب پیامد تجربه‌های منفی و ناخوشایند در زندگی ما هستند به وجود می‌آید. نتیجه یک تجربه آسیب‌زننده و تروماتیک در انسان‌ها متفاوت است چنین اتفاقاتی می‌تواند در یک نفر تأثیر به شدت منفی بگذارد؛ ترس‌های ویرانگر، اضطراب شدید، شوک‌های ناگهانی و... تجربه‌هایی به غایت حسی و ضربه‌زننده که فرد تا مدت‌ها از ذهنش بیرون نمی‌رود و بعضی تا سال‌های سال اضطراب و ترس را با خود به همراه دارد.

مهسا ۲۴ ساله درباره‌ی زمانی که شخص مزاحم با تهدید به کشتن سعی می‌کند که شماره تلفن او را

بگیرد، می‌گوید:

«دوستم می‌خواست مثلاً بهش بگه که جرات کاری نداره بهش می‌گفت بزن، اگه مردی بزن. اونم که دیگه خیلی عصبی شده بود داد می‌زد خفه شو. اون یکی دوستم از ترس غش کرده بود همونجا افتاده بود آخه پسر معلوم بود اصلاً شوخی نداره. همینطور چاقوش زیر گلو من گذاشته بود و منم از شدت ترس داشتم

سکته می‌کردم. پاهام سست شده بود، اصلاً جوری ترسیده بودم که فقط نگاهش می‌کردم هیچ عکس العمل دیگه‌ای نشون نمیدادم انگار فقط منتظر این بودم که ببینم می‌خواهد بزنه یا نه. دوستم شروع کرد به سروصدا کردن و کمک خواست، ن بلند داد می‌زد کمک کمک ولی پسره انگار نه انگار که ممکنه کسی برسه».

۲/۲. حساسیت‌زدایی

یکی از نکات قابل توجه که در تحلیل مصاحبه‌های مشارکت‌کنندگان به چشم می‌خورد این است که بیشتر آنان حساسیت خود را نسبت به این مزاحمت‌ها از دست داده‌اند. در مواردی متعدد مشارکت‌کنندگان ابراز داشتند که برای اظهارات خیابانی و مزاحمت‌های خفیف اهمیت چندانی قائل نیستند تا جایی که برخی از آنان این هزلیات را مزاحمت نمی‌دانند.

سمیه ۳۲ ساله می‌گوید: «خب مزاحمت پسر به متلکی می‌گه و میره».

فرشته ۲۲ ساله معتقد است که برای او اظهارات خیابانی به دلیل کثرت عادی شده و کمتر از دیگر انواع مزاحمت آزاردهنده است.

«با توجه به چیزایی که گفتم می‌تونم به جرات بگم تقریباً از هر ۳ بار بیرون رفتن ۲ بارش تجربه مزاحمت داشتم حالا چه تنها بودم چه با دوستانم... دیگه انگار یه جور عادت کردیم به مزاحمت‌ها حتی خیلی وقتاً راحت از کنارشون رد میشم».

۳. راهبردها

یکی از مقوله‌های مهم در بحث مزاحمت، واکنش زنان در مقابل این مزاحمت‌ها است. براساس مصاحبه‌های عمیق که در این تحقیق صورت گرفته است معمولاً آنان به دلیل ترس از بی‌آبرویی و تکرار مزاحمت به نحوی شدیدتر در مقابل مزاحمت‌ها سکوت اختیار می‌کنند. عمدتاً زنان در چنین مواقعی از استراتژی‌های متفاوتی استفاده می‌کنند که سه دسته منفعلانه، فعالانه و متظاهرانه قابل دسته‌بندی است.

جدول ۶. راهبردها

مفهوم	مقوله محوری	مقوله گزینشی
داد و بیداد کردن- برخورد کلامی- تهدید کردن فرد مزاحم- واکنش صریح در برابر مزاحمت‌ها- پاسخ رکیک دادن- پرتاب سنگ	مقابله فردی	فعالانه
در جریان گذاشتن پلیس- کمک گرفتن از اطرافیان	مقابله اجتماعی	استراتژی مقابله
سکوت از ترس آبرو- دور شدن از موقعیت- سکوت از ترس حادثه احتمالی- سکوت از ترس توهین- سکوت به دلیل جامعه‌پذیری ارزشی- سکوت از ترس قضاوت دیگران- مطرح نکردن با پلیس به دلیل ترس از وقوع حادثه احتمالی- ترس از محدودیت همسر- از بین نبردن اعتماد همسر- کتمان مزاحمت	منفعلانه	
تماس صوری با پلیس- تهدید به خودکشی- به دروغ تن به خواسته دادن فرد مزاحم	متظاهرانه	

۱/۳. فعالانه

در راهبرد فعالانه، قربانی از استراتژی فعال یا صریحی برای مقابله با فرد مزاحم استفاده می‌کند. عاملی که سبب می‌شود زنان واکنش فعالانه و آشکاری داشته باشند، در واقع به نگرش زنان بستگی دارد. اگر زنان باور داشته باشند که رفتار مردی مزاحمت جنسی است، به احتمال زیاد واکنش فعالانه و آشکاری از خود بروز می‌دهند. این راهکار بسیار اندک از سوی دیگر بانوان استفاده می‌شود. نگین ۲۴ ساله می‌گوید:

«حالا اگه توهین کنن یا به فحشی بدن اینجوری نیست که ساکت بشینم و مطمئنا باهاشون به جور خشن رفتار میکنم».

مهسا ۲۴ ساله با گزارش به پلیس خواستار پیگیری مزاحمتی که برایشان ایجاد شده، می‌شود:

«تنها کاری که تونسته بودیم بکنیم شماره پلاکش برداشتیم و زنگ زدیم به پلیس ۱۱۰ و قضیه رو بهشون گفتیم و شماره پلاک دادیم اونام گفتن الان نیروهامون می‌فرستیم تو خیابون پاسداران که اگه باشن پیگیری کنیم».

۲/۳. منفعلانه

زنان در برخی موقعیت‌ها، به شیوه‌ی منفعلانه با سکوت، نادیده گرفتن و کوچک جلوه دادن موضوع، هیجانات و نگرش‌های منفی خود را تخفیف می‌دهند و سعی می‌کنند به نوعی از فرد مزاحم دور شده، شرایط را تحمل کنند. در این حالت سعی می‌کنند که از جلب توجه عموم دوری کنند و حتی خود را به نشنیدن بزنند، انگار که نه انگار برای آنها مزاحمتی ایجاد شده است.

همان‌گونه قبلاً نیز اشاره کردیم جامعه‌پذیری جنسیتی که در جامعه ما وجود دارد، باعث شده است که زنان، بسیاری اوقات از ترس مقصر شناخته شدن حق را به مردان دهند و مزاحمتی را که برایشان پیش می‌آید را از خانواده‌شان پنهان می‌کنند و برای آنها بازگو نمی‌کنند. فرشته ۲۲ ساله می‌گوید:

«من هیچوقت از اتفاقی که برام میافته با خانوادم صحبت نمی‌کنم آخه با این فرهنگ سنتی و دیدی که نسبت به دختر دارن مجبورم مخفی کنم و در موردش حرفی نزنم».

۳/۳. متظاهرانه

گاهی اوقات افراد سعی می‌کنند با وانمودکردن به انجام دادن کاری، مزاحم را از خود دور کنند. سعیده ۲۷ ساله وقتی که از طرف راننده تاکسی مورد مزاحمت قرار می‌گیرد با تماس صوری با شخص دیگر، وانمود می‌کند که با پلیس تماس گرفته تا با این روش شخص مزاحم را بترساند:

«فقط تنها عکس العملم این بود که گوشیم در آوردم به دوستم زنگ زدم و الکی وانمود کردم که به پلیس زنگ زدم».

در مواقعی که بانوان حس می‌کنند که نتیجه این مزاحمت چیزی جز وارد شدن به حریم شخص و تجاوز جنسی نیست، چاره‌ای جز تهدید به خودکشی و حتی عمل به خودکشی ندارند، سمیرا ۲۲ ساله راجع به واکنشش زمانی که توجه می‌کند که آن شخص قصد ربودنش را دارد می‌گوید:

«... ازش خواهش کردم که وایسه دیدم فایده نداره در ماشین باز کردم گفتم وایسا وگرنه خودم پرت می‌کنم پایین».

۴. پیامد: بازتولید ساختارهای جنسیتی مردسالار

در واقع می‌توان گفت پیامد آزار و اذیت خیابانی باعث باز تولید تبعیض و ساختارهای جنسیتی مردسالاری می‌شود، به عبارتی پیامد این آزار زنان را در خانه محدود کرده، آزادی عمل آنان را از ایشان می‌گیرد، فرصت خلاقیت و کنش‌گری در عرصه عمومی را از آنان سلب می‌کند و بسیاری از حقوق قانونی آنان را تضییع کرده است. به طور کلی پیامدهای آزار خیابانی را می‌توان در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی و تمهیدات پیشگیرانه مورد بررسی قرار داد.

جدول ۷. پیامدها

مقوله گزینه‌ی	مقوله محوری	مفهوم
بازتولید ساختارهای جنسیتی مردسالار	فردی	بدبینی نسبت به جنس مخالف- محدودیت- ترس و بی‌اعتمادی نسبت به افراد- نهادینه شدن ترس- مادر کنترل‌گر- محتاط شدن- خودسرزنی- تأثیر گذاشتن بر روح و روان- رنجش و کاهش نشاط- افسردگی- از بین رفتن حس استقلال و متکی بودن
	خانوادگی	ایجاد تنش درون خانواده- ایجاد مشکلات کاری برای مادر- از بین رفتن آرامش خانواده
	اجتماعی	نامنی- بی‌اعتمادی نسبت به جامعه- کاهش مشارکت اجتماعی زنان
	تمهیدات	محدود کردن زمان رفت و آمد- محدود کردن خود از ترس قضاوت- جابه جاشدن با تاکسی و
	پیشگیرانه	آژانس- تنظیم نوع پوشش با مکان- پوشش بازدارنده- محدودیت در پوشش

مزاحمت جنسی، آسیب‌های فردی متفاوتی می‌تواند برای اشخاص داشته باشد و در مواقعی که شخصی که مورد مزاحمت خیابانی قرار گرفته بسیار آسیب دیده، پیامدهای شدیدتری چون افسردگی و اضطراب شدید به‌جا بگذارد. گاهی اوقات مواردی که مورد مزاحمت‌های جنسی شدید هم‌چون تجاوز قرار گرفته‌اند، دچار آسیب‌های روانی بیشتری شده‌اند.

فرشته ۲۲ ساله راجع به عوض شدن نگرش نسبت به مردان و بدبین شدنش نسبت به آنها بعد از مزاحمت‌های خیابانی می‌گوید:

«حتی باعث شده نسبت به مردان بدبین بشم به نظرم بیشتر مردان تنوع طلبین. من الان خودم یه خواستگار دارم که تو شهر دیگه هست ولی این رو اتفاقاً دیدم واقعاً نمی‌تونم بهش اعتماد کنم حتی به خودشم گفتم با اینکه برام توضیح داد که همه مثل هم نیستن اما من قانع نشدم».

شیوع گسترده مزاحمت‌های خیابانی در جامعه و پیامدهای نامطلوبی که این مزاحمت‌ها برای زنان به همراه داشته، موجب نگرانی و بدبینی آنها نسبت به جامعه و هم‌چنین بی‌اعتمادی والدین نسبت به جامعه شده است.

احساس ناامنی و ترس از آسیب در بین زنان باعث می‌شود که آنها نتوانند به تنهایی و بدون کمک گرفتن و همراهی دیگران به کارهای خود رسیدگی کنند.

۲/۴. خانوادگی

خانواده فرد، در اکثر اوقات به دنبال ایجاد سلامت و امنیت برای فرد هستند و نگران او هستند که در فضای ناامن قرار نگیرد، تا به مشکل برخورد و اگر هم دچار آسیب شد، تمامی اعضای خانواده دچار نگرانی و ناراحتی می‌شود و آرامش از محیط خانواده دور می‌شود.

زهره ۱۹ ساله در مورد درگیری که با خانواده‌اش برای هر بار بیرون رفتن از خوابگاه در شب دارد، می‌گوید:

«خیلی وقتا شده که ساعت از ۹ شب گذشته و بخوام با دوسام که ماشینم داره و میاد دنبالم که بریم بیرون، میدونم با اینکه خانوادم راضی نیستن ولی اجازه میدن که تایم کوتاهی برم و بگردم. خب یه حس ترس تو جو خانوادم به وجود اومده...».

یکی دیگر از پیامدهای خانوادگی ناشی از مزاحمت‌های خیابانی، سلب آرامش از محیط خانواده است. سمیرا ۲۲ ساله در مورد جوی که خانواده‌شان بعد از تجاوز جنسی به او، تا مدت‌ها داشته است، می‌گوید:

«بخاطر مزاحمتی که برام ایجاد شد و مشکلات بعدیش تا یه مدت تو خونه‌مون آرامش نبود.»

۳/۴. پیامدهای اجتماعی: بازتولید ساختار جنسیتی مردسالار

مزاحمت‌های خیابانی علاوه بر آسیب‌ها و پیامدهایی که در سطوح فردی و اجتماعی دارد، در در سطح کلان جامعه نیز دارای پیامدهایی هم‌چون شیوع احساس ناامنی در جامعه، کاهش سطح مشارکت زنان، بی‌اعتمادی نسبت به جامعه است. در خصوص حس بی‌اعتمادی سمیه ۳۲ ساله می‌گوید:

«اگه فردا دخترم بخواد بره شهر دیگه دانشگاه شاید مخالفت کنم یا حداقل بگم باید مرکز استان خودمون بره که بهش نزدیک باشم. منی که خودم به خانوادم نمیگم حتماً اونم به من نمی‌گه و باید خودم حواسم بهش باشه.»

یکی از پیامدهای اجتماعی مزاحمت خیابانی، ایجاد احساس ناامنی در بین زنان است. این احساس ناامنی باعث ترس از حضور در اجتماع، کاهش آزادی‌های فردی و استقلال در بین زنان و هم‌چنین کاهش مشارکت اجتماعی زنان در عرصه عمومی جامعه می‌شود. مانند زینب ۲۷ ساله که از پیامدی که مزاحمت خیابانی برایش داشته، می‌گوید:

«من خیلی فعالیت اجتماعی دوست دارم ولی به دلیل مشکلاتی که تو جامعه و مزاحمت هایی که برام پیش اومده نسبت به قبل خیلی از فعالیت هام رو کم کردم».

۴ / ۴. تمهیدات پیشگیرانه

در برخی مواقع مشارکت کنندگان سعی می کنند با ایجاد محدودیت برای خود و روش های دیگر، از مزاحمت های خیابانی پیشگیری کنند. فاطمه ۲۴ ساله می گوید:

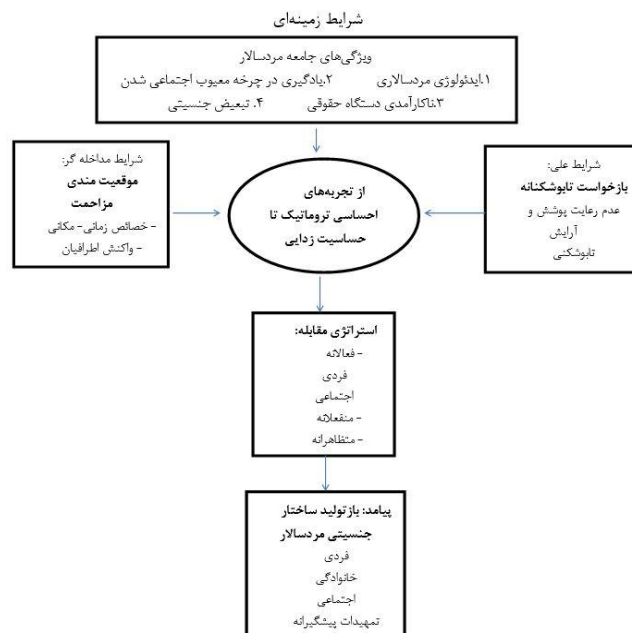
«خیلی وقتا دوست دارم طرفای غروب با دوستانم برم تو خیابون یا پارک یه قدمی بزدم وقتی هوا خوبه ولی واقعاً می ترسم و ترجیح میدم نرم و بشنیم تو خوابگاه تا اینکه برم و بلائی سرم بیاد».

مریم ۲۱ ساله بعد از اینکه در حال پیاده روی بوده و مردی مزاحمش می شود و به او پیشنهاد می دهد که سوار ماشینش شود از پیاده رفتن اجتناب می می کند:

«بعد اون ماجرا من دیگه کمتر پیاده روی می کردم و بیشتر با تاکسی و آژانس جابه جا می شدم».

مدل پارادایمی

در پایان و پس از انجام کدگذاری ها و شناسایی پدیده مرکزی، محقق می تواند مقوله هایی را که در اطراف این پدیده مرکزی قرار دارند، بسازد. این مقوله ها در قالب شرایط علی، زمینه ای، مداخله ای، استراتژی ها و پیامدها شناسایی می شوند. در واقع مدل پارادایمی این موضوع را به تصویر می کشد که چه عناصری در بروز یک پدیده اثرگذار هستند و چه روابطی میان اجزای متعدد آن وجود دارد.

شکل ۱. مدل پارادایمی تجربه دختران از مزاحمت خیابانی

این شکل ارتباط بین مفاهیم و مقوله‌ها را با مقوله هسته نشان می‌دهد. براساس آن می‌توان گفت مزاحمت خیابانی تحت تأثیر شرایطی است که در جامعه وجود دارد. این شرایط به سه دسته زمینه‌ای، علی و مداخله‌گر تفکیک شده است. شرایط زمینه‌ای شامل چهار دسته‌ی مختلف است: این شرایط ارتباط مستقیم و بی‌واسطه را ایجاد می‌کند و شامل ایدئولوژی مردسالاری است که بر جامعه حاکم است و فرد با قرار گرفتن در این شرایط به احتمال زیاد با انواع مزاحمت‌ها مواجه می‌شود. شرایط علی ریشه در ایدئولوژی ذهنی و عینی کنشگران دارد که دختران با قرار گرفتن در شرایط مردسالاری سعی در شکستن تابوها بر علیه‌شان دارند که حاصل عدم رعایت پوشش و آرایش و تابوشکنی است که بازخواست تابوشکنی را به وجود می‌آورد. شرایط مداخله‌گر زمینه‌های بیرون از افراد را به تصویر می‌کشد که بر افزایش یا کاهش این پدیده اثرگذار است، در واقع شرایط محیطی و واکنش اطرافیان عواملی است که بر افزایش مزاحمت خیابانی اثرگذار است. انتزاع نهایی انجام شده منجر به ساخت مقوله هسته «از تجربه‌های تروماتیک تا حساسیت زدایی» شد. تجربه دختران از مزاحمت خیابانی بر روی یک پیوستار قابل توضیح است، به عبارتی برای برخی تروماتیک و همراه با تجربه تلخ و منفی است و برای برخی بی‌اهمیت و عادی است. دختران در مواجهه مزاحمت خیابانی سه نوع راهبرد فعالانه، منفعلانه و متظاهرانه را در پیش گرفته‌اند. در نهایت پیامدی که به دنبال دارد که انواع متفاوتی دارد که تا مدت‌ها بر روح و روان و زندگی آنان اثر گذار است و سال‌ها دختران از عواقب آن رنج می‌برند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

خشونت و آزار نسبت به زنان پدیده جدیدی نیست و از پیشینه تاریخی برخوردار است، اما می‌توان گفت توجه به آن به عنوان مسئله اجتماعی، مقوله جدیدی است و این مسئله (مزاحمت خیابانی) مانعی در راه برخورداری زنان از حقوق فردی و اجتماعی آن‌ها است، بنابراین مزاحمت‌های خیابانی در زمره خشونت علیه زنان است که در بیرون از خانه و در معابر و مکان‌های عمومی علیه آنان رخ می‌دهد. بررسی متغیرهای زمینه‌ای حاکی از شیوع و گسترده‌گی این پدیده در جامعه است زیرا که زنان و دختران زیادی از گروه‌های سنی مختلف با مشاغل و تحصیلات متفاوتی با این پدیده درگیرند و به دلیل گسترده‌گی آن، بیشتر افراد مزاحمت‌های خفیف را در زمره مزاحمت خیابانی به حساب نمی‌آورند و سعی می‌کنند با کتمان و بی‌تفاوتی و حتی انکار آن از کنار این مسئله عبور کنند. در حالی که نتایج پژوهش‌های اجتماعی نشان می‌دهد مزاحمت‌های خیابانی با وجود ساده انگاری آن، آثار مختلفی دارد این پیامدها شامل سلب امنیت فردی، کاهش مشارکت اجتماعی زنان، سلب امنیت خانواده‌ها در مرتبه نخست است و در دراز مدت این معضل فراگیر تأثیر منفی در فرآیند جامعه‌پذیری دارد و تکرار آن می‌تواند باعث بی‌تفاوتی اجتماعی نسبت به مزاحمت‌های خیابانی شود.

لازمه انحصار عرصه عمومی برای مردان در فرهنگ مردسالار این است که جریان‌های جامعه‌پذیری و انتقال فرهنگ تلاش کند تا با متقاعد کردن و محدود کردن زنان در خانه و ایجاد ترس و استرس در زنان برای حضور کمتر در عرصه‌های عمومی پردازد و باعث تبدیل معابر عمومی به منبع خطر و آسیب برای زنان شود. به علاوه جهان‌بینی (ایدئولوژی)‌هایی در جامعه تبلیغ می‌شود که بر مشروعیت این نابرابری (سلسله مراتب) تأکید دارد. آنچه که محققان دیدگاه فمینیستی در خشونت نسبت به زنان مشاهده می‌کنند، رفتار یک مرد نسبت به یک زن نیست؛ بلکه از دید آن‌ها، خشونت مردان انعکاس و آشکارسازی نظامی از حاکمیت کلیه مردان جامعه بر کلیه زنان است که در شکل تاریخی و مقایسه‌های تطبیقی دیده می‌شود (اعزازی، ۱۳۸۰: ۷۷).

از سوی دیگر مزاحمت‌ها به دلیل شیوع و گسترده‌گی، بخشی از زندگی روزانه زنان شده است و آنان این امر را طبیعی تلقی کرده و در برابر آن سکوت می‌کنند در نتیجه رفتارهای مزاحمت‌آمیز توسط مردان شایع شده و طی فرآیند جامعه‌پذیری نسل به نسل ادامه می‌یابد.

نتایج حاصل از این پژوهش که بر روی دانشجویان دختر دانشگاه یاسوج انجام شده است، حاکی از آن است که دختران تجربه خود را از مزاحمت خیابانی به دو شکل تجربه‌های تروماتیک و حساسیت زدایی نشان می‌دهند. با توجه به نتایج تحقیق، بیشتر دختران به دلیل شیوع و گسترده‌گی مزاحمت خیابانی حساسیت خود را نسبت به خشونت و مزاحمت خیابانی از دست داده‌اند.

مجموع یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد کشف استراتژی زنان در برابر مزاحمت‌های خیابانی امری پیچیده و چندوجهی است. چرا که تنها ویژگی‌ها و شرایط قربانی، تعیین‌کننده نوع واکنش نیست. این امر به علت پیامدهایی که برای قربانی دارد نوع پاسخ و واکنش آنان را تعیین می‌کند. از جمله زمان و مکان مزاحمت، ویژگی‌های شخص مزاحم، تنها بودن یا نبودن قربانی، تعداد افراد مزاحم، سن مزاحم و ... تأثیرگذارند.

ملاحظات اخلاقی

رعایت اخلاق پژوهش: این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با شماره ثبت 2682514 است که در سال ۱۳۹۸ در دانشگاه یاسوج به انجام رسیده است.

حمایت مالی: این مقاله بدون حمایت مالی هیچ سازمان یا ارگانی انجام شده است.

سهم نویسندگان: نویسنده مسئول این مقاله نقش استاد راهنمای پایان‌نامه و نویسنده دوم نقش استاد مشاور را داشته‌اند. نگارش مقاله نیز به عهده نویسنده سوم بوده است.

تضاد منافع: هیچ گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

تشکر و قدردانی: از کلیه دختران دانشجو که در این پژوهش ما را یاری نموده و پاسخ‌گوی سوالات

مصاحبه بودند قدردانی می‌شود.

منابع فارسی

- اعزازی، شهلا (۱۳۸۰). "ساختار جامعه و خشونت علیه زنان"، فصلنامه رفاه اجتماعی سال سوم، شماره ۱۴، پاییز ۸۳.
- ایمان، محمدتقی؛ یوسفی، الهام، و حسین زاده، مرتضی (۱۳۹۰). "زنان، مزاحمت و واکنش: بررسی تجربه دختران دانشجو درباره مزاحمت های خیابانی و واکنش به آن"، مجله جامعه شناسی ایران، دوره دوازدهم، شماره ۲، صص ۶۳-۹۳.
- بار، ویون (۱۳۹۳). "جنسیت و روان‌شناسی اجتماعی"، مترجمان: حبیب احمدی و بیبا شایق، شیراز: انتشارات نوید.
- باندورا، آلبرت (۱۳۷۲). "نظریه یادگیری اجتماعی"، ترجمه فرهاد ماهر، شیراز: راهگشا، چاپ اول.
- جهانی دولت آباد، اسماعیل (۱۳۹۲). "مزاحمت های خیابانی، شکل جدیدی از تجاوز"، فصلنامه دانش انتظامی شرق تهران، سال اول، شماره یک.
- حیدری چروده، مجید (۱۳۸۹). "تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر رفتار قربانیان خشونت و ارتباط آن به رفتار خشونت‌آمیز علیه آنان"، مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، سال اول، شماره دوم، صص ۷۹-۵۵.
- رفیعی، فروغ (۱۳۸۲). "کاربرد دو نظریه آموزشی در کلاس درس: نظریه ساخت‌گرا، نظریه یادگیری اجتماعی"، فصلنامه پرستاری ایران، سال پانزدهم و شانزدهم، شماره ۳۳ و ۳۲.
- سام گیس، بنفشه (۱۳۷۷). "چرا همراشان را آزار می‌دهند؟"، خرداد سال اول شماره ۲۱.
- سحابی، جلیلی؛ فیضی، عین‌الله، و صمدی بگه‌جان، جمیل (۱۳۸۸). "بررسی تأثیر عناصر اجتماعی بر امنیت اجتماعی در شهر سنندج"، پژوهشنامه علوم اجتماعی، سال سوم، صص ۱۸۲-۱۵۵.
- سفیری، خدیجه؛ منصوریان راوندی، فاطمه (۱۳۹۴). "کلیشه‌های جنسیتی و سلامت اجتماعی" مطالعه زنان و مردان شهر تهران"، مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، سال ۱۳، شماره ۲، صص ۶۶-۳۷.
- سلیمی، علی؛ داوری، محمد (۱۳۸۶). جامعه شناسی کجروی، تهران: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- شادمانی، مهدیه (۱۳۹۶). "تحلیل و بررسی خشونت علیه زنان (مطالعه موردی زنان در اروپا)". فصلنامه مطالعاتی صیانت از حقوق زنان، سال سوم، شماره ۹.
- شوشتری، بهناز (۱۳۹۷). "بررسی جامعه‌شناختی مزاحمت‌های خیابانی علیه زنان در شهر تهران"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه الزهراء، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد.
- صادقی فسایی، سهیلا؛ کریمی، شیوا (۱۳۸۴). "کلیشه‌های جنسیتی سریال‌های تلویزیونی ایرانی (سال ۱۳۸۳)"، پژوهش زنان، دوره ۳، شماره ۳، صص ۸۹-۵۹.
- صادقی فسائی، سهیلا؛ رجب لاریجانی، مهسا (۱۳۸۹). مطالعه جامعه‌شناختی آزار جنسی زنان در محیط کار، زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، دوره ۸، شماره ۳، صص ۱۳۴-۱۱۱.
- عابدینی، سمانه (۱۳۹۴). "بررسی عوامل تأثیرگذار بر خشونت خیابانی علیه زنان با استفاده از روش شناسی مشارکتی معطوف به کنش - PAR"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی.
- لطفی خاچکی، طاهره (۱۳۹۴). "رابطه خودسرزندی با واکنش فعالانه به مزاحمت‌های خیابانی در میان دانشجویان دختر دانشگاه مازندران"، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم (علمی - ترویجی)، سال دهم، شماره ۳۷.

لهسایی زاده، عبدالعلی؛ یوسفی نژاد، الهام (۱۳۸۹). "رابطه بین پذیرش هنجارهای جنسیتی و تجربه مزاحمت‌های خیابانی: مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه شیراز"، جامعه‌شناسی، شماره پنجم، دوره دوم، ص ۱۴۷-۱۳۳.

محسنی، رضاعلی (۱۳۸۸). "اولویت بندی آسیب‌ها و مسائل شهری در ایران: مطالعه موردی شهر گرگان"، پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال سوم، شماره سوم، پاییز ۸۸.

References

- Dhillon, M., & Bakaya, S. (2014). Street harassment: A qualitative study of the experiences of young women in Delhi. *Sage Open*, 4(3), 2158244014543786.
- Livingston, Beth A, KC Wagner, Sarah T. Diaz & Angela Lu(2013), "The Experience of Being Targets of Street Harassment in NYC: Preliminary Findings From Qualitative Study of a Sample of 223 Voice Who Hollaback!", The worker institute at Cornell Equality at Work: p1-6.
- Mason-Bish, H., & Zempi, I. (2018). Misogyny, racism, and Islamophobia: Street harassment at the intersections. *Feminist Criminology*, 1557085118772088.